

هه‌سه‌نگا ندنی کتێبی “یا نای کتێبی CIA” له نووسینی چارلی ئینگلیش .. ن: لووک هاردینگ. و: گه‌ران عه‌بدو

له ئه‌لفه‌وه تا یا وک چه‌کی شه‌

Luke Harding

له‌که‌هه‌ینه‌وه‌یه‌کی سه‌رنجه‌اکه‌ش ده‌رباره‌ی ئه‌په‌راسیه‌نی قاچاخی سه‌ئای ئه‌ی
به‌ گه‌یا ندنی کتێبه‌ قه‌ده‌غه‌که‌راوه‌کان به‌ پشت په‌رده‌ی ئاسنین

له‌ مانگی ئازاری ١٩٨٤، ئه‌فسه‌رانی گومرگی په‌هه‌ندا ته‌بینه‌ی له‌رییه‌کی
گومانله‌که‌راویان کرد. له‌ره‌که‌ به‌ که‌شتیه‌کی شه‌وانه‌ له‌ که‌پنه‌هه‌گنه‌وه‌
گواسته‌راوه‌وه‌ و له‌ به‌نده‌ری بالتیکی سوینه‌یسته‌یه‌ له‌نگه‌ری گرتبوو.
ناوه‌یه‌ی له‌ره‌که‌ به‌جووکه‌تر ده‌ینه‌واند وک له‌ ده‌ره‌وه‌ی. که‌که‌ره‌کان
پانه‌له‌کی دیواری ناوه‌یه‌یانه‌ شکاند و به‌ شه‌که‌وه‌ که‌مه‌که‌ کتێبیان
ده‌زییه‌وه‌ - ٨٠٠ کتێبه‌ - له‌گه‌یه‌ چاپخانه‌ی نایاسایی و وکته‌- ته‌کیه‌
قه‌ده‌غه‌که‌راوه‌کان. ئه‌فسه‌ره‌که‌ به‌ هاوارو سه‌رسوه‌مانه‌وه‌ ئاماژه‌ی به‌
شه‌ قه‌ده‌غه‌که‌راوه‌کان کرد!

ئه‌م باره‌ به‌ بزوه‌تده‌وه‌ی هاوپشته‌ی ئه‌په‌زسیه‌نی په‌هه‌ندا ئاماده‌
که‌راوه‌وه‌. سه‌ره‌که‌ی که‌مه‌نیستی واته‌که‌، ژه‌نه‌را و یچه‌ یاروزه‌لمسکی-
Gen Wojciech Jaruzelski، سه‌ سا په‌شته‌ “هاوپشته‌” قه‌ده‌غه‌
کردبوو. کتێبه‌ قه‌ده‌غه‌که‌راوه‌کان زیاتر له‌م جه‌رانه‌بوون، هه‌خه‌ له‌
سیسته‌می سه‌سیالیستی و نامیلکه‌کانی سه‌بارته‌ به‌ مافه‌کانی مره‌فه‌.
کاره‌کانی دیکه‌ که‌ به‌ نه‌هه‌نی ده‌گه‌یه‌نه‌رانه‌ ئه‌وه‌ دیوه‌ دیواره‌
ئاسنینه‌کانه‌وه‌ “١٩٨٤”ی جه‌رج ئه‌روه‌ه‌، ته‌کسته‌ فله‌سه‌فیه‌کانی
ئالبه‌رت کامو و هانا ئاره‌نت و هه‌روه‌ها که‌پیه‌کانی
هه‌فته‌نامه‌ی “مانچه‌سته‌ر گاردیان”.

ئه‌وه‌ و که‌خراوه‌ی که‌ پاره‌ی ئه‌م خزمه‌تگوزاریه‌یه‌ شه‌نبیرییه‌ی دابین
ده‌کرد که‌سی تر نه‌بوو جه‌گه‌ له‌ CIA به‌ ماوه‌ی ٣٥ سا، کتێبه‌، گه‌قار و
کاسه‌ته‌کانی قیده‌یه‌ به‌ واته‌تانی به‌ره‌ی وارشه‌ له‌ ئه‌وروپای هه‌هه‌هه‌ته‌
و یه‌که‌ته‌ی سه‌قیته‌ ناردوو. شه‌وازه‌ به‌کاره‌نه‌راوه‌کان به‌ ناردنی
کتێبه‌کان زه‌ر زه‌ر زه‌رانه‌ بوون، له‌وانه‌ شاردنه‌وه‌یه‌یانه‌ له‌ ناو جانتای

گشتیاران، هـروها لـلـی بالـن، یـختـکان و دایبی منداـان کـ بـ فـفـکـ دـنـدرایـ وارشـ بردرابو کـ ئـم کتـبـی "ئـرخـپـیلاگی گولاگ" The Gulag Archipelago Vol.1 Aleksandr Solzhenitsyn یـکـکـ بوو لـو کتـبـانـ.

وـک چارلی لـ کتـبـ نوـیـکـیدا، " The CIA Book Club"، باس دـکات، ئـم پـگـرامـ سـرکـوتوو بوو. بـشـکی گرنگی لـ تـکشکانـدی کـمـنیزمی پـنـدا و خـراکردنی کـتایی هاتنی ژـمـ هاوشـوـکان لـ مـانیا، بولگاریا، چـکـسلـفاکيا و هـنگاریا گـا. هـرزانیـش بوو، ساـانـ ۲-۴ ملیـن دـلاری تـدـچوو. لـ هـمان سـردـمی جـنگی سارردا، سی ئای ئـی ۷۰۰ ملیـن دـلاری بـ پشتگیری لـ شـکـکـرانی موجهیدین لـ ئـفغانستانی داگیرکراوی سـفـیت خـرج کردبوو.

بـ سـردـمی ناـازیـکانی پـنـدا، ئـو چاپخانـی کـ لـ ژـئاواوـ نـدرابوون هاوتای چـک و تانک بوون. وـک یـکـکیان وتی، ئـدـبیات خـراکی روح بوو، هـستـکی مـیـی گـورـتری بـ پـنـدیـکان دـبـخی. کتـبـکان هانی ناـزایـتی دـدا. سـرنووسـر ئادـم میخنیک Adam Michnik کـ کـکـکی سـرکـی لـ خـباتی هاوپشتیدا گـا و زـربـی ساـانی ۱۹۸۰ی لـ زینداندان بـسـر برد - وتی: دواي خوـندنـوی هـرکتـبـک "بـبـی پشتت است دـبـتـو." هـروها تـبینی کرد: "ئـوسا تـ دـترانی کـ دـتوانی بـ دـوتـبـی 'نا'."

چالاکوانانی دیموکراسی پـنـدا کـ لـلایـن سی ئای ئـی وـ یارمـتیدـدران، دـستـنیشانکراو نـبوون. ئـوان خـیان ناویشانـکانیان بـ بـاوکردنـو هـدـبـارد، کـ زـرکـیان لـلایـن کـسانـکـو نووسرابوون کـ پـشتر لـ بلـکی ژـهـات ژیا بوون. کـسایـتیـکی سـرکـی میروسـاو خـچکی Mirosław Chojecki بوو، کـ چارـس ناوی "وـزیری قاچاغـتی هاوپشتی" لـناو. خـچکی بـاوکـرـویـکی بـهرـمـند بوو کـ چـندین جار لـگـ پـلیسی نهـنیدا کـشـی بـ درووستبـوو. زیاتر لـ ۴۰ جار دـستگیر کرا، بـام نـیانتوانی ئـپـراسیـنـ نهـنیـکـی بوـستـن.

کاتـک لـ ساـی ۱۹۸۰ لـ کارگـی کـشتیـسازی لینین لـ گدانسک مانگرتنـکان دـستیانپـکرد، دـسـا تداران تـلـفـنـکانیان بـی. خـچکی بـاوکراوـیـکی تایبـتی بـاوکردـو بـ ناوی "بـتـن" بـ پشتگیری لـ کرکـکارـکان. دـسـا تدارانی کـمـنیستی لـوات بـ ناچاری `هاوپشتی" ان بـ فـرمی ناساند. پازدـ مانگ دواتر، لـژـر فشاری مـسکـدا، یاروزـلسکی یاسای سـربازی سـپاند لـ وـاتـدا.

بـرپرسانی “هاویشتی” دـستگیر کران. خـیجکی لـ دـر وـی وـیات بوو، وـبـ دـ ساـی دواتریش لـ پاريسـو وـ بـرد وـام بوو لـ بـاوکردنـو وـی ئـد بیا تی نا ئـزایـتی،

چارـی بـ شو وـیـکی سـرنجـاکـش دـربارـی چالاکوانـکـانی ناو پـنـدا و هـو وـکانیان بـ بـرگریکردن لـ سـرکوت، دـنووسـت. ژنان پـنـکی گـرنگیان گـا. لـ ساـی ۱۹۸۲، ژوورنالیست هـلینا لـوچیوو- Helena Łuczywo “هـفتـنامـی مازـفیا”ی دامـزراند، کـ سـرچاو وـیـکی گـرنگی زانیاری بوو لـ کاتـ تاریکـکاندا. ئـو و هـاوکارـکانی لـ ما پـارـزاو وـکاندا دـنووسـتن، ناسنامـی ساختـیان هـگـرتـبوو و پـیو نـدیـکانیان بـکار دـهـنا بـ دـستکـوتنی چاپـخانـ قـد غـکـراو وـکان. ئاسایشی پـنـدا زـر پیاوسالار بوون. ئـوان بـوایان وایوو کـ ئـو رـژنامـنووسانـ پیاون، بـیـ خـترجـم لـو بار وـی و بـ دوا ی ژناندا نـد گـان.

بـ چـند ساـی دواتر، دـزی “هاویشتی” بـهیوا دیاربوو. لـ هـمان کاتدا، تـی دابـشکردنی خـیجکی گـشـی کرد. تا ناو وـاستی ساـانی ۱۹۸۰، کتـبـکان لـ گـای سـتـکـهـم و بـ تورین لـ پـنـدا دـنـردران. شو وـکانی چاپی نایاسایی لـ ژوور وـکانی سـربان و ژـرـز مینـکانی چـشتـخانـدا سـریانـهـدا، لـژـرـز مینـک کـ دـرگا نهـنـکـی بـ ساردکـر و شاردرا بوو. ژـم سـرکـوتنی بـدـستهـنا و سیخو وـکان توانیان دز بـکـنـ ناو “هاویشتی” و دـست بـسـر بار نـود وـتیـکانیاندا بـگرن، کـ وک “هاندان- پـنـفـکـاسیـن” ناویان دـبرد.

تـمار وـکانی سی ئای ئی لـم سـردـم سـرسو وـنـر دا هـشتا بـ نهـنی ماونـت وـ. سیاسـتمـدارانی باـای ئـمریکی بـ نهـنی پشتگیریان دـکرد، لـوانـ سـرک جیمی کارتنـر و او وـکاری ئاسایشی نیشتمانی ئـمریکا زبـیگنیو برز زینسکی- Zbigniew Brzezinski بـ چـنـک پـنـدی. پـگـرامی کتـبـ نهـنیـکـ ناوی کـدی QRHELPFUL بوو. ئـنجام وـکانی سـرنجـاکـش بوون. جـرج میندن، ئـفسـری سی ئای ئی بوو، مـز نـد دـکات کـ نزیکی ۱۰ ملیـن شـت بـ نهـنی بـ بلـکی ژـهـات نـردراون، کـ ۳۱۶،۰۲۰ کتـب لـ کـتا ساـی پـگـرام وـدا نـردراون.

چارـی چاو پـکـوتنی لـ گـا ئـوکـسـ نا ازیانـی کـ لـ ژیاندا ماوون کردوو، کـ تـکـشانی مشک و پشیلـیان لـ ساـی ۱۹۸۹ دا بوو هـی ووخانی ژـم وکـ. من حـزمـد کرد زیاتر دـربارـی کتـبـکان خـیان و

کاردا نډوې خوښه رانی ژر زه مینه بخوښم و. به نمونډ، که به یاری دا که اوږته کانی فیرجینیا ووېف سه بارهت به نووسین بندرته ئو؟ به لډندیه کانی سه رده می که م نیزم سه بارهت به ناگاتا کریستی چیان ده گوت؟

ئهم چیر که کی سه رنجه اکشه د رباری ساته کی که مزانراوی جه نگی سارد. به په چوانی سه رده می ئه ستامان و که ته که یه که ل فاشیزم، بیر که لیه اکان سه رکه وتن.

نووسه ری کته ب:

چارلی ئینگلیش په شتر ل "گاردیان"، رنه نام نووس بوو و چه ندین په ستی وک سه رنووسه ری هونری و سه رکه کی به شی هوانی نه وده و ته ه بوو. نووسه ر خاوه نی دوو کته به، "شاری په ل چیر که - The Storied City" و "گشتیاری به فر - The Snow Tourist". ل ئه ستادا ل شاری ل ندن ده زی. کته به ی The CIA Book Club که به زمانی ئینگلیزی به ی که مجار ل ۱۵ ی نازاری ۲۰۲۵ چاپکراو به قه باره ی ۳۸۲ لاپه و.

به زانیا ری زیاتری خوښه ری کورد زمان

به شه و ی که گشتی ئم به ره مان ی لای خوار و به قاچاغ ناودیوی په رده ئاسنینه کانی به ری وار شه د کران: "۱۹۸۴" و "که که ی نازان" ی جه رج ئه رو ل، و "نرخه بیلې که لاگ" ی ئه لکسانده سه رجنیتسین، و "دنیا ی که نو ی نازا" ی ئه لدس ه کسلی، و "دکته ر ژیفاه" ی به ریس په سته رناک، و کاری دیک به نووسه رانی وک ناده ژدا مانده لمستام، و جه زه ف به رده سکی، و جه ن ل کاری، و هانا ناره ندهت، و کورت فنه گات، و ئه ل به ر کام، و ناگاتا کریستی و فیلیپ ته و فیرجینیا و ف و قاتسلاف هاه ل، ل که دانه ی که فارکه لی وک "مانجه سته ر گاردیان ویکلی" و "نیویرک یفیه ئه ف بوکس".

سه رچاو:

<https://www.theguardian.com/books/2025/mar/03/the-cia-book-club-best-kept-secret-of-cold-war-by-charlie-english-review>